

nr 1. 2019

LÄSOMBUDET

>>Tidningen för läsombud och högläsare

HÖGLÄSNINGSTRÄFF I SKELLEFTEÅ

– att ge glädje ger glädje tillbaka

NOMINERA ÅRETS LÄSOMBUD • UNGA LÄSER FÖR GAMLA
SNART ÄR DET EU-VAL • LÄTTLÄSTA BIOGRAFIER

Med boken i centrum

◆ Hej! Att läsning bidrar till delaktighet vet vi. Om man får ta del av litteratur och nyheter utifrån sin egen förmåga så vidgas världen en bit. EU-valet i maj ger oss chansen att bli delaktiga i samhällets gemensamma frågor. Hur påverkar valet oss här? Vilka frågor är viktiga? Vi ger er en liten guide till EU-valet och hur du som läsombud kan hitta information och nyheter om politiken och Europa på bästa sätt.

Högläsning för äldre är också delaktighet lärde jag mig i Skellefteå när jag besökte en högläsarträff. Att få samtala om det lästa, att känna igen sig och väcka något hos den som lyssnar gör den äldre delaktig i livet. I glädjen med livet! I Gottsunda läste unga för gamla och de blev på så vis delaktiga i varandras liv. Genom mötet fick de unga, som kanske inte har någon äldre släkting på nära håll, ta del av livsöden och berättelser som de aldrig annars fått. De fick ta del av ord och begrepp som de inte själva använder. De äldre fick, för stunden, del av en ny ungdomlig värld så långt borta från deras egen.

Att läsa böcker kan vara ett fantastiskt sätt att lära känna sig själv och få förståelse för andra människor och skeenden. Med en bra bok och en kopp kaffe kommer man långt. Att boken är en viktig del i livet är en självklarhet för oss som arbetar med läsfrämjande, men långt ifrån självklart för alla. Det får vi aldrig glömma.

Åsa Agerbring
Vikarierande redaktör

KALENDARIUM

PÅ GÅNG LANDET RUNT

5/3 Inspirationsdag i Kalmar för frivilliga högläsare, läsombud, arbetsgrupper m.fl. i Kalmar län. Dagen arrangeras av projekt Läslust hela livet.

22/3 Träff i Simrishamn för läsombud och frivilliga högläsare i kommunen.

29/3 Inspirationsdag i Östersund för läsombud, högläsare, bibliotekspersonal m.fl. i Jämtland/Härjedalen.

2/4 Inspirationsdag i Karlshamn för frivilliga högläsare i Blekinge.

10/4 Nätverksträff i Flen för läs- respektive kulturombudsansvariga i Region Sörmland.

6/5 Inspirationsdag i Jönköping för frivilliga högläsare, läsombud, arbetsgrupper m.fl. i Jönköpings län.

Håll koll på kalendern på vår Läsombudswebb (mtm.se/lasombud) för senaste nytt.

Om läsombudsregistret

Den som är med i Läsombudsregistret får tidningarna Läsombudet och Läsliv, LL-förlagets katalog, boktips, nyhetsbrev och inbjudningar till de fortbildningsdagar som arrangeras i regionen där man är aktiv.

Dina personuppgifter behandlas i enlighet med EU:s dataskyddsförordning, vilket bl.a. innebär att du har rätt att kostnadsfritt begära ett registerutdrag samt åtkomst till kopia av dina personuppgifter, begära rättelse och, under vissa omständigheter, radering av dina personuppgifter. Läs mer om vår behandling av personuppgifter på www.mtm.se/hantering-av-personuppgifter/

För att ändra uppgifter och prenumerationer eller gå ur registret kontakta:

E-post | register@mtm.se **Telefon** | 08-580 02 700

Läsombudsgruppen på MTM

Kontakta oss om du vill tipsa om något till kalendariet eller Läsombudet.

Läsombudsgruppen: Åsa Agerbring, Lovisa Karlsson Kjellin, Catharina Kåberg, David Södergren Medin och Tom Weegar

Kontakt | info@mtm.se

Läsombudet kommer ut fyra gånger per år. **Ansvarig utgivare:** Helena Kettner Rudberg, **Redaktör:** Åsa Agerbring, **Redaktion:** Åsa Agerbring, Lovisa Karlsson Kjellin, David Södergren Medin, Tom Weegar, Catharina Kåberg, **Layout:** Tom Weegar, **Omslagsfoto:** Susanne Lundbäck, **Tryck:** Stibo, **ISSN:** 2002-1674, **ISSN digital utgåva:** 2002-1682. **Myndigheten för tillgängliga medier**, Box 5113, 121 17 Johanneshov, **E-post:** info@mtm.se, **Webb:** mtm.se, **Webb läsombud:** mtm.se/lasombud

Nu kommer vårens lättlästa boknyheter

Lagom till våren kommer massor av nya lättlästa nyheter. Om du inte fått LL-förlagets "Lättlästa böcker 2019" kan du läsa den digitalt eller beställa på ll-forlaget.se. Viljas vårmagasin är fyllt både med lättlästa nyheter, intervjuer med författare och tips på nya böcker. Läs eller beställ den på viljaforlag.se

Nominera till Årets läsombud 2019!

Årets läsombud delas ut till ett läsombud eller en högläsare som har gjort extra fina insatser för att främja läsningen inom LSS-omsorg eller äldreomsorg. Priset består av 10 000 kronor.

Ta chansen att nominera nå-

gon som du tycker är en lämplig kandidat! Lämna din nominering i formuläret på vår läsombudswebb, mtm.se/lasombud, senast den 30 april.

FOTO: Bitte Sahlström, som fick utmärkelsen Årets läsombud 2018

"Det känslosamma livet" – en föreställning med MinT Teater

MinT Teater är en nystartad tvåårig kurs för personer med neuropsykiatriska funktionsvariationer på Jämshögs folkhögskola i Blekinge. På kursen arbetar man både med teater och personlig utveckling.

På Lättlästdagen i januari på Sölvesborgs bibliotek gav de sin föreställning *Det känslosamma livet*. Föreställningen är en fri tolkning utifrån två lättlästa böcker utgivna av LL-förlaget: *Brorsor med brudar* och *Vän sökes*, och innehåller både tal, rörelse och musik.

– Vi använder oss av små textstycken som vi tolkar på olika sätt, berättar Ola Rydberg som är en av tre pedagoger som ansvarar för kursen.

– Föreställningen och uttryckssätten utvecklas hela tiden och vi bygger på bit för bit. Nu ser deltagarna fram emot att få möjlighet att ge fler föreställningar och att åka på ett inplanerat studiebesök hos MOOMS-teatern i Malmö.

Men vad står MinT för, kanske ni undrar? Nu är det Min Tur är svaret!

Text och foto: Catharina Kåberg

Att ge glädje ger glädje tillbaka

Vad är det som gör att så många över hela Sverige helt obetalt lägger ner tid på att läsa böcker för andra? Jag är inbjuden av Studieförbundet Bilda på högläsarträff och ser fram emot att få veta mer om hur det är vara högläsare.

Det knarrar så där härligt i snön när jag går mot Bildas lokaler i centrala Skellefteå. Cathrine Enqvist, konsulent, håller utbildningar för nya högläsare och bjuder regelbundet in till träffar där högläsarna möter varandra, får boktips och hjälp med sitt läsande och de situationer som ibland uppstår vid högläsningsträffar ute på boenden. Nu är det julavslut och när

Damerna, för här är det bara damer som högläser, kommer in en efter en och börjar direkt att prata böcker med varandra. Har du läst? Visst var *Soffan* bra? Tänk vad dråpligt när Far seglar iväg på slutet ... Hur hittar du så mycket bra böcker?

Damerna ger tips på vilken typ av böcker som passar att läsa för de äldre. Kapitelböcker kan vara svårt, bäst

Wivie Sjöstedt, Barbro Strömbro, Elvy Bodlund, Ulla Nyström, Tutta/Margareta Bäckström, Kerstin Johannessen, Sigrid Burlin, Nedre raden: Cathrine Enqvist, Maria Bäckman.

jag kommer in i Bildas lokaler är det uppdukad för buffé, röd duk, julmust och massor av god mat från trakten. Stearinljusen kastar ett mjukt sken över lokalen.

– Oj, säger jag, vad fint här var!

– Ja, vi måste vara rädda om våra högläsare och ge dem kärlek och uppskattning. De måste få inspiration, känna samhörighet med andra och veta att de gör något bra, svarar Cathrine och menar att bjuda på fika och lunch är en liten sak mot vad högläsarna ger tillbaka.

är enkla texter som kåserier, kortare berättelser, roliga faktaböcker, dikter och sångtexter.

– Musik är som poesi så läs en välbekant sångtext. Prova att läsa Everts Taubes *Monsunen*, säger Barbro och fortsätter med tipsen att läsa Torsten Ehrenmarks kåserier för igenkännings skull och Birger Vikströms bok *Den beryktade palten* för den har ett så roligt slut.

– Det är viktigt med en knorr på slutet så att man får skratta lite.

För Bilda är högläsning ett prioriterat område som hör tätt samman med andra aktiviteter som stimulerar hjärnan och minnet hos den äldre. Det handlar om att jobba för det friska.

– Den som läser levandegör en text. Att få samtala och känna igen sig i boken väcker något hos den som lyssnar, säger Cathrine. Hur högläsningssgruppen ser ut är viktigt för att deltagarna ska ha glädje av läsningen. Bäst är om gruppen har 5–6 deltagare så att man kan ha ögonkontakt med alla. Några bör vara lite piggare och våga samtala, då hänger de andra i gruppen oftast med i samtalen och det blir en fin stund.

Det är många skratt runt bordet där damerna delar med sig av boktips. De är överens om att de får så mycket tillbaka när de läser. Kontakten, kramarna och att få uppleva känslor tillsammans. Att ge glädje ger också glädje.

– Att bara få träffa dessa underbara människor, jag dansade genom stan sist jag var där, skrattar Kerstin. Men lika fort blir samtalet allvarligt. En dam berättar att hennes kontaktperson på boendet vill att hon ska läsa i dagrummet och växla mellan de olika avdelningarna. Hon känner sig stressad och har svårt att skapa rätt känsla.

som de tyckte det var lite pinsamt. ”Måste jag sätta mig på den kalla toan? Men det är klart, underlivet behöver nog friskas upp”.

Skratten är igång runt bordet igen och nu delar damerna med sig av roliga historier och citat. Citatet ovan är från den lokala boken *Tänkvärda ord från Skärgårdshemmet* som innehåller tankar från de boende på hemmet.

Jullunchen lider mot sitt slut och Cathrine tackar alla högläsare med julklappsböcker. Flera lånar ut böcker till varandra och det blir full aktivitet. Du har väl inte missat? Var hittade du den boken? Jag hinner sticka in med en sista fråga:

– Vad betyder gruppen här?

– Allt, svarar damerna samtidigt. Det är inspiration, skratt, feedback. Kamratskap! Jag är så glad att bli inbjuden till träffar.

Det var även jag, glad över att bli inbjuden till jullunch på Bilda i Skellefteå. Lycklig över att ha träffat dessa underbara damer som ger så mycket energi. Kylan, snön och mörkret kändes lite varmare när jag lämnar lokalen.

Text och foto: Åsa Agerbring

Cathrine Enqvist, konsulent, håller utbildningar för nya högläsare.

– Ta inte det, säger gruppen till henne. Ett dåligt bemötande från personalen. Så ska det inte vara. Det är viktigt att känna sig välkommen av kontaktpersonen och att man som högläsaren får rätt förutsättningar som att få hålla läsningen i en lugn lokal, att det bjuds på fika och att personal finns i närheten. Personalen har alltid ansvaret och får inte bara dumpa de äldre hos högläsaren.

– Har ni läst *Utedasset* förresten? frågar Kerstin. Den gjorde stor succé hos mig och alla skrattade samtidigt

Så här blir man högläsare

Många studieförbund har utbildningar till högläsare, så tag kontakt med ett studieförbund på orten. I utbildningen får man exempelvis lära sig varför läsning är viktigt, vad som ingår i uppdraget och hur man genomför högläsningssunder. Utbildningen skiljer sig lite åt mellan de olika studieförbunden. Hos Bilda får man både utbildning och inspirationsdagar som högläsare. Man kan själv välja hur aktiv man vill vara och man får hjälp att komma i kontakt med platser och tillfällen att högläsa på.

Mer om Bildas högläsning: www.bilda.nu/hoglasare
Mer information om hur du blir högläsare hittar du www.mtm.se/lasombud

Boktips från damerna

Utedasset, Camilla Wallqvister
Dom bästa kåserierna – Från Hasse Z till Cecilia Hagen (här finns bla kåseriet *Soffan – far seglar*)
Den beryktade palten, Birger Vikström
Mor gifter sig, Moa Martinson
Isfolket, Margit Sandemo
Harry Potter, J.K. Rowling

Guide till EU-valet

Den 9 maj är det val till Europaparlamentet. Många tycker att Europeiska Unionen, EU, är så långt bort och att det är svårt att sätta sig in i valet. Vi har därför gjort en liten guide med fakta, information och inspiration som kanske kan vara till hjälp.

Vad är Europaparlamentet?

Europaparlamentet är som en riksdag för EU och beslutar över de lagar som gäller i hela EU. Det är val till Europaparlamentet vart femte år och då väljer vi medborgare i Sverige och de andra EU-länderna vilka som ska representera oss i Europaparlamentet. EU handlar i grunden om samarbete och EU-lagarna finns som stöd för samarbetet. Europaparlamentet beslutar även över budgeten för allt som EU arbetar med gemensamt. Det mesta av pengarna går tillbaka till länderna som stöd och bidrag.

Fri rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital, ekonomisk tillväxt, hög sysselsättning och hållbar utveckling är några av målen för samarbetet. Att främja fred och bekämpa diskriminering är andra.

Hur påverkar EU vår vardag?

EU finns närvarande hela tiden. Europaparlamentet hanterar frågor som miljö, konsumentskydd, djurvård, jordbruk och brottsbekämpning, men även frågor om tillgänglighet, delaktighet och social trygghet. Handikappstrategin 2010–2020 innehåller exempelvis riktlinjer för hur länder bättre ska kunna inkludera personer med Downs syndrom i samhället, bland annat att de har rätt till sysselsättning och att få lättläst information.

Europaparlamentet har också beslutat om stöd för projekt för att få veta mer om hur man bäst förbättrar

livskvaliteten för barn med olika medfödda tillstånd som Downs syndrom. Hur kan vi till exempel dra nytta av informations- och kommunikationsteknik i det här sammanhanget? Inför EU-valet har EU sammanställt hundratals lättlästa och kortfattade informationsblad med exempel på den inverkan som EU har på människors liv:

www.what-europe-does-for-me.eu/sv/portal

Vad ska Europaparlamentet göra?

Genom valet så kan vi påverka vad man diskuterar och bestämmer i Europaparlamentet. Innan man går och röstar i maj så kan man fundera på vad som är viktigt för en själv. Vilka frågor tycker du att Europaparlamentet ska arbeta med? Vad har betydelse för ditt liv? Hur stämmer de olika partiernas prioriteringar och värderingar överens med dina?

- *Tycker du att EU ska arbeta för miljön och klimatet genom att till exempel begränsa utsläppen i EU-länderna?*
- *Tycker du det är viktigt med demokrati i EU-länderna så att alla som bor i ett land får vara med och bestämma?*
- *Tycker du det är viktigt att vi här i Sverige får bestämma själva över frågor som sjukvård och skola?*
- *Tycker du att EU ska ta emot människor som flyr från krig?*

Lättläst om EU på Alla Väljare

Alla Väljare är en del av 8 Sidor. Journalisterna där har intervjuat några av Sveriges politiker i Europaparlamentet. De flesta politiker har jobbat i EUs riksdag sedan förra valet 2014, några ännu längre. På www.allavaljare.se finns alla intervjuer samlade under rubriken "Politik i EU". På Alla väljare finns också artiklar om alla medlemsländer, hur valet till unionen går till, hur Europaparlamentet fungerar och mycket annat. Och allt är förstås på lättläst svenska!

Information om EU på riksdagens hemsida
www.eu.riksdagen.se

Lättläst om EU på riksdagens hemsida
www.eu.riksdagen.se/global/other-languages/lattlast

5 FRÅGOR TILL...

Helena Pennlöv Smedberg, bibliotekarie i Uppsala, som tillsammans med sin kollega Laven Fathi Garcia i november 2018 fick ta emot MTM:s nya pris *Läsguldet* för Gottsundabibliotekets projekt *Unga läser för gamla*.

1 Grattis till priset! Berätta kort om ert projekt.

Vi ville skapa ett möte mellan två grupper; unga och äldre, som inte har någon naturlig mötesplats. I Gottsunda* finns det ungdomar som aldrig har pratat med en äldre person eftersom de har sina föräldrars föräldrar i ett annat land. Böcker och läsande kändes som en bra utgångspunkt att mötas kring och samtala utifrån.

2 Hur förberedde ni eleverna?

Vi hade kontakt med en lärare som var intresserad så vi gjorde ett besök i hans niondeklass. Eleverna tyckte direkt att det var en bra idé. Vi hade med oss en kasse med böcker som vi lämnade kvar, och som de kunde välja bland när det var dags för läsning på det demensboende där läsningen skedde. Tre elever åt gången läste för mellan 3–14 äldre. Jag följde med vid varje tillfälle och på vägen dit pratade vi ihop oss och peppade varandra.

3 Vilka positiva effekter har ni sett?

För de äldre personerna med demens var det positivt i stunden. De tyckte att det var jätteroligt att det kom in yngre personer och att det hände något annat än det vanliga. Personalen på boendet var också positiv. Två personal var med vid varje lästillfälle. De presente-

rade eleverna och berättade att nu var det läsning på gång. För eleverna innebar läsningen att de fick mycket uppskattning och positiv bekräftelse. En kille var så nervös inför läsningen att han nästan höll på att svimma, men han läste så bra och efteråt sa han "Man kan mycket mer än man tror!" Det har varit otroligt mycket roliga händelser!

4 Hur lever projektet vidare?

Det har blivit mycket uppmärksamhet kring projektet. Vi har berättat om det i olika sammanhang och många har hört av sig och är intresserade av att få veta hur vi gjorde. Det är kul. Vi vill verkligen att idén ska spridas! I Gottsunda har en anhörig tagit över läsningen eftersom niondeklassen nu har gått ut högstadiet, i Stenhagen* har man satt igång och i Sävja* är man på g.

5 Råd till andra som vill starta något liknande?

Det räcker med att få kontakt med en bra person på en skola och på ett äldreboende. En bra kontakt på varje ställe kommer man långt med. Konceptet är billigt att genomföra och det innebär inte mer jobb utöver det vanliga. Det är egentligen bara att göra!

Text: Catharina Kåberg

*Gottsunda, Stenhagen och Sävja är stadsdelar i Uppsala.

Laven Fathi Garcia och Helena Pennlöv Smedberg, foto: Sara Appelgren

INTRESSERAD?

Är du intresserad av att få veta mer om projektet? Länk till projektbeskrivningen finns på Läsombudswebbens startsida.

FAVORITBOK

Elevernas favoritbok att läsa högt ur: *En naken karl* av Johan Werkmäster. De tyckte också att böcker med många och stora bilder var väldigt bra att använda och samtala utifrån.

MYNDIGHETEN FÖR
TILLGÄNGLIGA MEDIER

Box 5113
121 17 Johanneshov

B

SVERIGE
Porto betalt
Port payé

BOKTIPSET!

LÄTTLÄSTA BIOGRAFIER

Läs om spännande och intressanta människoöden från förr och nu. Här kommer några lättlästa boktips – från konstnären och uppfinnaren Leonardo da Vinci till artisten Avicii.

TIM BERGLING – ETT LIV

av Tomas Dömstedt

Tim Bergling var mer känd under sitt artistnamn – Avicii. Han var en världsberömd dj som gjorde skivor och turnerade jorden runt. I den här boken kan du läsa om Avicii's karriär, men också om privatpersonen Tim. Trots att han var rik och berömd så mådde han inte så bra. Till slut orkade han inte längre och tog sitt liv när han bara var 28 år. Men hans musik lever ändå vidare!

Vilja förlag – Lättlästnivå X-large

MARIE CURIE – FORSKAREN SOM SPRÄNGDE GRÄNSER

av Carina Svensson

En spännande bok om en av världens mest kända forskare – Marie Curie. Hon var den första kvinnan som fick Nobelpriset och dessutom den första som någonsin fick två Nobelpris! Hon forskade om radioaktivitet och kom bland annat på att strålning kunde bota cancer. Förutom att hon forskade och undervisade

skötte hon både hem och barn. I boken får du reda på mer om hennes liv, både framgångar och motgångar.

*LL-förlaget – Nivå 3, lätt.
Finns också som talbok*

MALALA YOUSAFZAI : ETT LIV

av Matt Doeden

När Malala Yousafzai var 15 år blev hon skuten i huvudet av talibaner som ville stoppa hennes arbete för kvinnors och flickors rättigheter i Pakistan. Den här boken är en gripande skildring av en stark flicka och modig ung kvinna som överlever attentatet och trots allt fortsätter att kämpa för allas rätt till utbildning.

*Vilja förlag – Lättlästnivå X-large.
Boken finns även i punktskrift.*

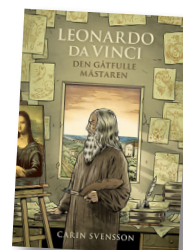
LEONARDO DA VINCI – DEN GÅTFULLE MÄSTAREN

av Tony Samuelsson

2019 är det 500 år sedan en av världens mest kända konstnärer dog. Leonardo da Vinci levde i Italien under slutet av 1400- och början av 1500-talet. Han var en sån där person som var bra på allt! Konstigt nog tyckte han inte själv

att han var tillräckligt bra på nåt. I den här spännande boken kan du läsa om da Vincis liv, hans uppfinningar och om hans mest kända tavla, Mona Lisa.

LL-förlaget – Nivå 2, lättare

INTE EN FRÄMLING – 20 BERÄTTELSE OM IDENTITET OCH MÅNGFALD

I den här boken berättar 20 kända och okända svenskar om sig själva. De skriver om hur det är att inte riktigt passa in i samhällets normer – en del för att de är födda i ett annat land och andra för att de har en funktionsvariation. Några av de som skriver i boken är komikern Zinat Pirzadeh, förintelseöverlevare Emerich Roth, sångerskan Kristin Amparo och Sannah Salameh – programledare i Barnkanalen.

Vilja förlag – Lättlästnivå X-large

Text: Viveka Norström Hallberg,
Helena Lingmert och Clara Lindström